

Beckova edice komentované zákony

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon o některých přestupcích

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon o některých přestupcích

Komentář

**JUDr. Mgr. Luboš Jemelka, Ph.D., MBA
JUDr. Bc. Pavel Vetešník, Ph.D.**

3. vydání

Vzor citace:

Jemelka, L., Vetešník P. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, 1 195 s.

Bibliografické informace Národní knihovny České republiky. Národní knihovna České republiky uvádí tuto publikaci v České národní bibliografii. Podrobné bibliografické údaje jsou k dispozici na internetu na adrese <https://www.nkp.cz/>.

Vydáním této knihy jsme
společně s tiskárnou **FINIDR**
zasadili jeden nový strom.

Komentář napsali JUDr. Mgr. Luboš Jemelka, Ph.D., MBA,
JUDr. Bc. Pavel Vetešník, Ph.D.
Vydalo Nakladatelství C. H. Beck v Praze roku 2025
Jungmannova 750/34, 110 00 Praha, Nové Město, beck@beck.cz
Odpovědná redaktorka: JUDr. Evelina Součková
Vydání třetí
Sazba: Cadis Praha
Tisk: Finidr, spol. s r. o.

© Nakladatelství C. H. Beck, 2017

ISBN 978-80-7400-992-1

O autorech

JUDr. Mgr. Luboš Jemelka, Ph.D., MBA, absolvoval magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a doktorské studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 2004 až 2007 působil na odboru legislativy a koordinace předpisů Ministerstva vnitra, kde se zabýval zejména problematikou územní samosprávy a správního řízení. Jako lektor se podílel na přípravě veřejné správy na „nový“ správní řád a školení na správní řád provádí dodnes. Vedle toho vyučuje předměty související se správním právem, především na vysoké škole CEVRO Institut. Od roku 2007 pracuje jako vedoucí pracovník v České národní bance. Je členem pracovní komise pro veřejné právo Legislativní rady vlády, rozkladové komise Ministerstva vnitra a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání nebo Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců. Je spoluautorem nejen komentáře předchozího zákona o přestupcích, ale také komentáře správního řádu, soudního řádu správního, zákona o kontrole, tzv. tabákového zákona, zákona o návykových látkách, zákona o obecní policii, zákona o spotřebitelském úvěru a řady dalších. Připravil rovněž studijní příručky ke správnímu řádu a podílel se na publikacích Dopravní právo, Obecní policie, Správní řád v praxi nebo Vedení obce v praxi. Publikuje články v odborných časopisech.

JUDr. Bc. Pavel Vetešník, Ph.D., absolvoval Policejní akademii ČR v Praze a Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Pracuje na legislativním a právním odboru České národní banky a vyučuje předměty související se správním a finančním právem, především na vysoké škole CEVRO Institut. Je členem pracovní komise pro veřejné právo Legislativní rady vlády, rozkladové komise Ministerstva vnitra a Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců. Na přípravě zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich se podílel jako člen komise pro reformu správního řízení a správního trestání. Je spoluautorem nejen komentáře předchozího zákona o přestupcích, ale také komentáře soudního řádu správního, správního řádu, zákona o kontrole, zákona o pohřebnictví a zákona o válečných hrobech, tzv. tabákového zákona, zákona o návykových látkách, zákona o obecní policii, zákona o spotřebitelském úvěru a dalších publikací.

Předmluva k prvnímu vydání

Dne 1. července 2017 nabyl účinnosti zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Právní úprava přestupků, resp. dosavadních jiných správních deliktů tak doznala celou řadu změn. Nelze ale říci, že by se od základů změnila každodenní práce správních orgánů, protože zákonodárce novým zákonem o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, završujícím úsilí o ucelenější úpravu správního trestání, navázal na právní úpravu dosavadní a v řadě institutů došlo jen ke zpřesnění či doplnění ustanovení, které zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, neřešil vůbec, nebo jen dílčím způsobem. Nejzásadnější změnu zde představuje skutečnost, že se nový zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (v textu dále označovaný jako „zákon o přestupcích“) vztahuje nejen na dosavadní přestupky, ale rovněž na většinu dosavadních jiných správních deliktů, v jejichž případech specifická procesní úprava chyběla, a musela být aplikována především obecná úprava podle správního řádu. Soudní judikatura sice připouštěla využívat v určitých případech analogii k zákonu o přestupcích, resp. k předpisům trestněprávním, nicméně tento stav nebylo možné považovat za optimální a řada odborných publikací (včetně publikací autorů tohoto komentáře) volala po přijetí nového kodexu správního trestání, který by sjednotil jak procesní, tak hmotněprávní úpravu (když ne všech, tak alespoň většiny) správních deliktů.

Autoři zde mohli navázat nejen na svůj komentář předchozího zákona o přestupcích, ale rovněž na další odborné publikace, jejichž jsou autory a ve kterých se zabývali například problematikou správního řízení, správního soudnictví, správních deliktů v oblasti dopravy, činností obecní policie nebo určitými skutečnostmi z oblasti správního trestání.

Zatímco některá ustanovení komentovaných zákonů nemusí (s ohledem na svůj předobraz v dosavadním zákoně) vyvolávat při své aplikaci téměř žádné problémy, jiná ustanovení (zejména ta nová) je přinášet mohou. Právě na tyto nejasnosti bychom se chtěli zaměřit a osvětlit je nejen s využitím vlastních zkušeností s problematikou správního trestání a vedení správních řízení, ale rovněž s pomocí související odborné literatury, závěrů Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu a ke správnímu trestání a pochopitelně též soudní judikatury, kterou se v případě její absence k novým ustanovením zákona snažíme nahradit judikaturou k obdobným ustanovením dosavadní právní úpravy.

Na rozdíl od jiných komentářů se tento neomezuje pouze na samotný zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a s ním související zákon o některých přestupcích (ten obsahuje některé skutkové podstaty přestupků, které nebylo vhodné přenést do jiných zákonů). Aby bylo možné podat ucelený výklad problematiky přestupků, je nutné vedle zvláštních zákonů doplňujících některé skutkové podstaty přestupků zohledňovat především také obecnou úpravu správního řízení. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

totiž neobsahuje komplexní úpravu problematiky přestupků a zejména jeho procesní část by byla nedostatečná bez podpůrného použití správního řádu. Proto jsme považovali za nezbytné doplnit (zpravidla přímo v rámci komentáře k souvisejícím ustanovením zákona o přestupcích) rovněž základní informace týkající se například základních zásad činnosti správních orgánů, doručování, zastoupení, práv účastníků řízení, dokazování, zajištění účelu a průběhu řízení, náležitostí rozhodnutí či opravných prostředků, bez kterých se ani přestupkové řízení neobejde.

Pro přehlednost jsou v textu komentáře, který je zpracován podle právního stavu k 1. červenci 2017, uvedeny rovněž odkazy na související ustanovení komentovaných zákonů, jiné právní předpisy a judikaturu. K orientaci přispívá také věcný rejstřík a přiloženy jsou odkazy na související literaturu. Je pocho- pitelné, že ani tento komentář nemůže odpovědět na všechny otázky, které by v souvislosti s přestupkovým řízením mohly v budoucnosti vzniknout, řeší však alespoň ty, které byly předmětem dosavadních diskusí. Tato publikace je určena nejen úředním osobám, které vedou řízení o přestupcích, či studen- tům škol s právním zaměřením, ale také všem, se kterými jsou (resp. mohou být) přestupková řízení vedena nebo kterých se jinak přímo dotýkají. Jsme přesvědčeni, že tento komentář může být přínosem pro odbornou i laickou veřejnost a napomůže všem, kdo zákon o přestupcích aplikují, i těm, vůči nimž je aplikován.

Závěrem této předmluvy je na místě poděkovat všem našim přátelům a blíz- kým, kteří nám byli při nelehké přípravě tohoto komentáře nápomocni.

Praha 2017

Luboš Jemelka za autorský kolektiv

Předmluva ke druhému vydání

Druhé vydání komentáře k zákonu o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a k zákonu o některých přestupcích reaguje na změny v právní úpravě, které nastaly po účinnosti těchto zákonů, tedy po 1. červenci 2017. Zohledněny přitom byly nejen změny těchto dvou zákonů (týkající se působnosti zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich na soudce Ústavního soudu, vydávání příkazu na místě nebo nového přestupku spočívajícího v porušení povinnosti mlčenlivosti v souvislosti s trestním řízením), ale rovněž četné změny v souvisejících právních předpisech, na které je v textu odkazováno.

I když již první vydání tohoto komentáře vysvětlilo řadu sporných ustanovení a institutů obou komentovaných zákonů, bylo zpracováno v době, kdy soudní judikatura týkající se přímo těchto zákonů ještě neexistovala a rovněž nebylo možné odhadnout některé praktické problémy, které by tyto zákony mohly přinášet v praxi. Druhé vydání komentáře, zpracované podle právního stavu k 1. listopadu 2019, proto reaguje na novou judikaturu zejména správních soudů a ustálení odborného pohledu i aplikační praxe na některá sporná ustanovení těchto zákonů. Zohledněny jsou přitom nezřídka rovněž závěry Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání a názory z uskutečněných právních konferencí. Touto aktualizací bychom rádi přispěli k tomu, aby byla jednotlivá ustanovení zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich i zákona o některých přestupcích nejen správně pochopena, ale také správně aplikována v praxi.

Praha 2020

Luboš Jemelka za autorský kolektiv

Předmluva ke třetímu vydání

Třetí vydání tohoto komentáře zohledňuje poslední změny zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích. Jednalo se přitom nejen o klasické změny zákonů, ale rovněž o nálezy Ústavního soudu, kterými došlo ke zrušení (nejdříve částečně a následně úplně) přechodného ustanovení podle § 112 odst. 2.

Zdůraznili jsme samozřejmě zatím nejrozsáhlejší novelu těchto zákonů v podobě zákona č. 417/2021 Sb., který přinesl s účinností od 1. 2. 2022 poměrně velké množství změn, týkajících se například posouzení povahy a závažnosti přestupků, omezujících opatření, věcné příslušnosti správních orgánů k projednání přestupků, ochrany osob vystupujících v řízení o přestupku, nepřípustného zastoupení, poskytování součinnosti, dokazování, příkazu na místě, náhrady nákladů řízení, vymezení osob oprávněných podat odvolání nebo požadavků na oprávněnou úřední osobu.

Menší změny přinesly také další novely týkající se například příkazu na místě a příkazového bloku v elektronické podobě nebo přesunu agendy Rejstříku trestů na Ministerstvo spravedlnosti.

Toto vydání současně zohledňuje změny v souvisejících právních předpisech, na které je v komentáři odkazováno, a doplňuje novou judikaturu správních soudů, resp. Ústavního soudu ČR, a uvádí ji v textu komentáře k jednotlivým ustanovením, kterých se týká. Reagováno je rovněž na nové závěry Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání či na nové poznatky právní doktríny.

Věříme, že toto vydání komentáře přispěje ke správné interpretaci a aplikaci zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich i zákona o některých přestupcích, a tedy k řádnému vedení přestupkových řízení.

Praha 2024

Luboš Jemelka za autorský kolektiv

Obsah

O autorech	V
Předmluva k prvnímu vydání	VII
Předmluva ke druhému vydání	IX
Předmluva ke třetímu vydání	XI
Komentář k jednotlivým paragrafům napsali	XV
Seznam použitých zkratk	XVII

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (zákon č. 250/2016 Sb.)	1
--	---

Část první. Obecná ustanovení.	1
---	---

Část druhá. Základy odpovědnosti za přestupek	45
Hlava I. Společná ustanovení pro fyzickou osobu, právnickou osobu a podnikající fyzickou osobu	45
Hlava II. Odpovědnost fyzické osoby za přestupek	106
Hlava III. Odpovědnost právnické osoby za přestupek	143
Hlava IV. Odpovědnost podnikající fyzické osoby za přestupek . . .	171
Hlava V. Okolnosti vylučující protiprávnost	196
Hlava VI. Zánik odpovědnosti za přestupek a odpovědnost právního nástupce	243
Díl 1. Zánik odpovědnosti za přestupek	243
Díl 2. Odpovědnost právního nástupce za přestupek	290
Hlava VII. Správní tresty a jejich ukládání.	298
Díl 1. Druhy správních trestů a obecné zásady pro jejich ukládání.	298
Díl 2. Jednotlivé správní tresty a jejich výkon	392
Hlava VIII. Ochranná opatření	433
Hlava IX. Zvláštní ustanovení o mladistvých	454

Část třetí. Řízení o přestupcích	468
Hlava I. Příslušnost správních orgánů a změny příslušnosti.	481
Hlava II. Právní styk s cizinou	519
Hlava III. Doručování	523
Hlava IV. Účastníci řízení, další osoby vystupující v řízení a orgán sociálně-právní ochrany dětí	566
Hlava V. Postup před zahájením řízení	633
Hlava VI. Postup v řízení.	666

Obsah

Díl 1. Zahájení řízení.	666
Díl 2. Průběh řízení.	696
Díl 3. Zvláštní druhy řízení.	810
Hlava VII. Rozhodnutí o přestupku.	872
Hlava VIII. Náklady řízení.	900
Hlava IX. Řízení o odvolání.	909
Hlava X. Zvláštní postupy po právní moci rozhodnutí o přestupku.	949
Část čtvrtá. Společná, přechodná a závěrečná ustanovení.	979
Zákon o některých přestupcích (zákon č. 251/2016 Sb.)	1030
§ 1 Předmět úpravy.	1030
§ 2 Přestupky proti pořádku ve státní správě vyskytující se na více úsecích státní správy.	1031
§ 3 Přestupky na úseku všeobecné vnitřní správy.	1044
§ 4 Přestupky proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě.	1048
§ 5 Přestupky proti veřejnému pořádku.	1056
§ 5a Přestupek porušení povinnosti mlčenlivosti v souvislosti s trestním řízením.	1090
§ 6 Přestupek křivého vysvětlení.	1093
§ 7 Přestupky proti občanskému soužití.	1098
§ 8 Přestupky proti majetku.	1118
§ 9 Přestupky na úseku podnikání.	1129
§ 10 Přestupky na úseku porušování práv k obchodní firmě. .	1136
§ 11 Přestupek na úseku zdravotnictví.	1138
§ 12 Evidence přestupků.	1142
§ 13 Opakované spáchání přestupku.	1149
§ 14 Účinnost.	1151
Přehled vybraných právních předpisů.	1153
Přehled literatury.	1161
Věcný rejstřík.	1167

Komentář k jednotlivým paragrafům napsali

JUDr. Mgr. Luboš Jemelka, Ph.D., MBA

§ 55 až 114 PřesZ; § 9 až 14 PřesNěkt

JUDr. Bc. Pavel Vetešník, Ph.D.

§ 1 až 54 PřesZ; § 1 až 8 PřesNěkt

NSS 10 As 261/2017: Pracovník bezpečnostní agentury sídlící v Písku obdržel od obsluhy nádražní restaurace v Protivíně střežené touto agenturou tísňový signál, že se vstupu agresivně domáhá podnapilý muž s nožem. Pracovník vyrazil autem na místo, přičemž v místě, kde byla nejvyšší povolená rychlost 90 km/hod, jel rychlostí 120 km/hod, za což dostal od policejní hlídky pokutu 2 500 Kč. Podle NSS nemohl pracovník uplatnit krajní nouzi či nutnou obranu jako důvody vylučující protiprávnost rychlé jízdy, neboť výjimka z nejvyšší povolené rychlosti je předpokládána jen pro taxativně vymezené druhy vozidel (hasiči, policie a podobně), mezi něž soukromé bezpečnostní agentury nespádají. Odvracení krajní nouze v nádražní restauraci pak bylo primárně úkolem policie, tu však nekontaktovala ani obsluha, ani pracovník bezpečnostní agentury.

NSS 8 As 380/2018 (č. 4150/2021 SbNSS): Beztrestnost jednání v krajní nouzi [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, nyní § 24 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich] představuje výjimku z odpovědnosti za přestupek, kterou je nutno vykládat s ohledem na její podstatu a smysl. Pokud jednájící osoba se vznikem nebezpečné situace výslovně počítá a chce ji vyvolat (úmysl přímý), nebo je vznik nebezpečné situace vysoce pravděpodobný a jednájící osoba je srozuměna s tím, že tato situace nastane (úmysl nepřímý), nemůže se dovolat vyloučení protiprávnosti svého jednání, jež vedlo k odvracení jí předtím úmyslně vyvolaného nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému zákonem, z důvodu krajní nouze.

KS v Praze 50 A 7/2020: Rodič nezletilého dítěte, který se během styku s dítětem dopouští vůči druhému rodiči hrubého jednání narušujícího občanské soužití, nejedná v krajní nouzi (§ 24 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich), jestliže své hrubé jednání zdůvodňuje pouze tím, že se vůči němu druhý rodič v minulosti při předávání nezletilého dítěte dopouštěl obstrukcí. Obstrukce druhého rodiče během styku s dítětem však mohou mít vliv na úvahu správního orgánu o druhu či výši ukládaného trestu.

NSS 7 As 264/2021: Je proto třeba přisvědčit krajskému soudu, že ačkoliv mohl být dodržen princip proporcionality, neboť chráněný zájem na bezpečnosti dítěte jistě převažuje nad protiprávním jednáním spočívajícím v řízení s pozastaveným řidičským průkazem na základě exekučního příkazu (ochrana majetku), nebyl dodržen princip subsidiarity. Pokud existuje možnost, jak takto významný zájem zachovat relativně rychle a snadno jiným způsobem, při jehož užití nedojde k porušení práva, je třeba dát takovému řešení přednost. V opačném případě nemůže být jednání vykazující protiprávnost jednáním v krajní nouzi.

§ 25 Nutná obrana

(1) Čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže jím někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem.

(2) Nejde o nutnou obranu, byla-li tato obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Související ustanovení: § 16 odst. 4, § 37 písm. c), § 39 písm. b), § 44 odst. 1 písm. d)

Související předpisy: § 2 odst. 2 písm. a) PřesZ 1990

Z literatury: Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012

Obsah výkladu

I. Obecně k nutné obraně.....	1–8
II. Podmínky vzniku stavu nutné obrany	9–10
III. Podmínka jednání ve stavu nutné obrany.....	11–13

I. Obecně k nutné obraně

1 Stejně jako předchozí právní úprava [§ 2 odst. 2 písm. a) PřesZ 1990] zákon o přestupcích upravuje institut nutné obrany a stanovuje podmínky a meze, za kterých čin osoby jednající v nutné obraně není přestupkem. Nutná obrana tak vylučuje protiprávnost, ale i společenskou škodlivost, a jednání v nutné obraně není trestné. Pokud jednání není protiprávní, ačkoliv vykazuje znaky přestupku, jedná se o jednání dovolené, za které nelze vyvozovat odpovědnost za přešupek. Podstatou nutné obrany je odvrácení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému zákony, a to činem, který by jinak byl přestupkem, namířeným proti útočníkovi. Jelikož obránce odvracející útok chrání tytéž zájmy, které chrání jednotlivé zákony, nejedná proti účelu těchto zákonů, ale naopak ve shodě s nimi a vlastně nahrazuje zásah orgánů veřejné moci (NSS 1 As 1/2008). Odborná literatura k tomu dodala: „*Ide o střet zájmů na ochraně různých společenských vztahů, a to na jedné straně zájem, který byl napaden útokem (např. zdraví poškozeného obránce), a na druhé straně zájem či zájmy útočníka (např. zdraví nebo život útočníka), které jsou při nutné obraně obětovány, aby tak byl odvrácen útok. Obecně lze tedy uvést, že nutná obrana je uplatněním práva proti bezpráví, kdy svépomoc nahrazuje nedostatek ochrany zájmů chráněných trestním zákoníkem ze strany veřejné moci (nahrazuje vlastně zásah veřejných orgánů). (...) Nutná obrana je speciálním privilegovaným případem ke krajní nouzi. Privilegující podmínky nutné obrany vyplývají z toho, že nutná obrana postihuje útočníka, tedy toho, kdo nebezpečí úmyslně vyvolal.*“ (Šámal a kol. 2012 s. 400).

2 Aby se jednalo o nutnou obranu, musí být odvrácen útok. K vymezení pojmu „útok“ Nejvyšší správní soud uvedl: „*Útok je jednání člověka, a to zpravidla konání nebo opomenutí, které je úmyslné, protiprávní a nebezpečné pro společnost.*“ (NSS 1 As 1/2008). Odborná literatura k tomu dodává, že z hlediska zavinění může být jednání útočící osoby jak úmyslné, tak i z nedbalosti (Šámal a kol. 2012 s. 401). Útokem je pouze jednání fyzické osoby odpovědné za přešupek. Útokem však není nebezpečné chování zvířete s výjimkou případu, kdy je toto zvíře poštveno útočníkem (živý nástroj). Obrana by tak směřovala nejenom proti takovému psu, ale i útočníkovi. Ve vztahu jednající osoby odvracející útok a samotného útoku krajský soud uvedl: „*Jednání v nutné obraně musí být totiž přímo zaměřeno na odvrácení uvedeného útoku, tj. mezi tímto jednáním a útokem musí existovat nejen bezprostřední souvislost, ale musí se jednat o takovou obranu, aby byla vůbec způsobila útok odvrátit.*“ (KS v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích 52 Ad 10/2014). Pokud by útok nebyl skutečný, tak by se obrana proti domnělému útoku (putativní obraně) posuzovala jako skutkový omyl pozitivní podle § 16 odst. 4 PřesZ.

K činu v nutné obraně je oprávněn kdokoliv, tedy i ten, vůči němuž útok směřuje, ale i ten, jehož zájmy v konkrétním případě ohroženy nejsou. V takovém případě se jedná o pomoc v nutné obraně. Odborná literatura k tomu dodává: „*Proti jednání v nutné obraně není nutná obrana přípustná. Jednání útočníka namířené proti osobě, která jedná v nutné obraně (včetně pomocníka v nutné obraně), je třeba považovat za pokračování v útoku bez ohledu na to, zda útok byl od počátku namířený proti osobě, která jedná v nutné obraně, anebo proti jiné osobě. Osoba, která jedná v nutné obraně, je proto oprávněna překonat i tento pokračující útok proti své osobě způsobem, který není zcela zjevně nepřiměřený způsobu útoku.*“ (Šámal a kol. 2012 s. 401). Obrana směřuje proti útočníkovi, ale není vyloučeno, aby směřovala i proti jeho majetku (např. v případě obrany proti pošťvanému psovi). Jednání v nutné obraně může být jak ve formě konání, tak i opomenutí.

Nutnou obranu nelze použít proti plnění povinnosti stanovené zákonem, například proti služebnímu zákroku příslušníka Policie České republiky, který je vykonáván v souladu se zákonem. Nutnou obranu nelze použít proti jednání dovolenému, popř. proti jednání, kterým jiná osoba vykonávala svoje práva či povinnost. Nutnou obranu nelze použít ani proti útoku fyzické osoby, která za přestupek není odpovědná, tedy v době spáchání přestupku nedovršila 15. rok svého věku (§ 18 PřesZ) nebo byla nepřičetná (§ 19 PřesZ). Proti útoku takové osoby se lze bránit jen v rámci krajní nouze. Nejvyšší správní soud k tomu dodal, že: „(...) *má za to, že aplikace nutné obrany by byla např. vůči útokům dětí nepřiměřeně přísná a dávala osobám jednajícím v rámci podmínek vylučujících protiprávnost nepřiměřeně velký prostor.*“ (NSS 1 As 1/2008).

Jiného názoru je odborná literatura vztahující se k trestnímu zákoníku: „*Řešení je třeba hledat v objektivním pojetí protiprávnosti útoku. Nutná obrana totiž směřuje proti útoku, který je objektivně protiprávní a nemusí být, jak již bylo zdůrazněno a jak připouštějí i zastánci protichůdného názoru, vždy trestným činem. Útok musí splňovat jen požadavek, že útočí na zájem chráněný trestním zákoníkem. Proto máme za to, že nutná obrana je přípustná za splnění všech zákonných podmínek na ni kladených i proti útoku osoby nepřičetné, dítěte nebo osoby jednající ve skutkovém omylu. Posuzování těchto případů podle ustanovení o krajní nouzi není správné ani v případech, kdy obránce ví např. o duševní chorobě nebo o omylu na straně útočníka. Pokud se nevyžaduje, aby útok byl trestným činem, není odůvodněn ani požadavek, aby útočník byl osobou trestně odpovědnou.*“ (Šámal a kol. 2012 s. 402).

Útok musí směřovat proti zájmu chráněnému zákonem. Jedná se o zájem chráněný jednotlivými zákony, který je charakterizován objektem přestupku. Nutná obrana je tak přípustná proti útoku na jakýkoli zájem chráněný zákony. Bude se jednat zejména o ochranu zdraví, života a majetku. Odborná literatura k zájmu chráněnému zákonem uvedla: „*Nepochybně může jít o zájmy jednotlivce, ale i společnosti, státu, právnických osob a jiných organizací. Vždy však musí jít o zájmy, jimž poskytuje ochranu trestní zákoník, neboť zájmy, které*

nechrání trestní zákoník, nemohou jím být chráněny ani ve smyslu beztrestnosti za podmínek nutné obrany. Ochranu, kterou uvedeným zájmům poskytuje trestní zákoník, však je třeba chápat druhově (kvalitativně), nikoli z hlediska intenzity (kvantitativně), a to zejména tam, kde je ochrana trestním zákoníkem podmíněna určitou kvantitativně vyjádřenou hranicí (např. škodou nikoli nepatrnou u některých majetkových trestných činů nebo intenzitou zranění či onemocnění u ublížení na zdraví), a proto je možno jednání v nutné obraně při dodržení jejích podmínek použít při ochraně zájmu jako takového, tedy např. při ochraně zdraví bez ohledu na to, zda z útoku hrozí těžká újma na zdraví, ublížení na zdraví nebo jen drobná újma na zdraví, neboť jinak by bylo nutno toto zvažovat před vlastním jednáním v nutné obraně, což samozřejmě s ohledem na povahu přímo hrozícího útoku není možné. Patří sem zájmy individuální (např. život, zdraví, svoboda, majetek, důstojnost i čest, která může být bráněna třeba zničením hanopisu), ale i zájmy kolektivní, celospolečenské nebo státní (např. utajované informace).“ (Šámal a kol. 2012 s. 403). K útoku na zájem chráněný zákonem Nejvyšší správní soud, že narušení osobního prostoru osoby, nelze bez dalšího chápat jako útok na zájem chráněný zákonem (NSS 6 As 92/2020).

7 Zákon o přestupcích u nutné obrany rozlišuje podmínky, při jejichž naplnění vzniká stav nutné obrany, a podmínky jednání ve stavu nutné obrany, které musí být naplněny kumulativně. Na rozdíl od krajní nouze u nutné obrany není stanovena podmínka subsidiarity a napadený tak nemusí útok odvrátit útekem. U nutné obrany se nevyžaduje přiměřenost obrany ve smyslu naprosté proporcionality mezi významem chráněného společenského vztahu a vztahu dotčeného (Šámal a kol. 2012 s. 405).

8 V konkrétním případě však může dojít k vybočení z mezí nutné obrany, což bude posuzováno jako polehčující okolnost [§ 39 písm. b) PřesZ], která má vliv na určení druhu správního trestu a jeho výměry [§ 37 písm. c) PřesZ], nebo to může být i důvodem pro mimořádné snížení výměry pokuty podle § 44 odst. 1 písm. d) PřesZ. Ten, kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkovou okolnost, která vylučuje jeho protiprávnost, nejedná úmyslně. Tím však není dotčena odpovědnost za přestupek spáchaný z nedbalosti. Ustanovení § 16 odst. 4 PřesZ tak v souvislosti s nutnou obranou vymezuje skutkový omyl pozitivní.

II. Podmínky vzniku stavu nutné obrany

9 Podmínkami vzniku stavu nutné obrany zákon o přestupcích stanovuje reálnost a bezprostřednost hrozby nebezpečí. Přestupkem tak není čin jinak trestný jako přestupek, jestliže jím někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem. K naplnění této podmínky krajský soud dodal: „Takový útok musí mít určité znaky, ke kterým právní teorie řadí reálnou existenci útoku, protiprávnost a nebezpečnost pro společnost, bezprostřední hrozbu nebo trvání a zaměření na zájem chráněný trestním zákonem. Musí se jednat

o reálné ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, přičemž toto ohrožení bylo vyvoláno protiprávním jednáním fyzické osoby a je určitou měrou nebezpečné pro společnost. Útok musí skutečně existovat reálně, nikoliv pouze ve fantazii obránce, pokud takový reálný útok chybí a existuje pouze v představě obránce, jedná se o domnělou (putativní) nutnou obranu. Útok musí být protiprávní, protože jen takové jednání ospravedlňuje obranu proti útočníkovi.“ (KS v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích 52 Ad 10/2014).

Útok tak musí hrozit přímo nebo trvat, nesmí již pominout a nesmí také hrozit teprve v nikoli bezprostřední budoucnosti. Ke vztahu jednání útočníka a ukončení útoku odborná literatura uvedla: „*Ukončení útoku není totožné s dokonáním činu (tj. s naplněním všech znaků skutkové podstaty trestného činu, pokud jde o trestný čin). Proto lze použít nutné obrany i vůči pachateli krádeže, který odnáší ukradené věci, neboť útok na majetkové zájmy trvá, i když je trestný čin dokonán a útočník odchází. Koncový moment nutné obrany je tedy tam, kde pomíjí nebezpečí pro napadené zájmy anebo tyto zájmy jsou již definitivně porušeny a nehrozí nebezpečí dalších škod. Proti útoku, který je již dokončen, není nutná obrana již přípustná (např. když útočník ukončil fyzické napadení, kterým úmyslně způsobil ublížení na zdraví, odchází a v tom okamžiku po něm poškozený hodí kamenem, nelze takové jednání považovat za nutnou obranu). (...) Na druhé straně však není třeba čekat, až útočník udeří první. Iniciativa, vedoucí ke vzájemnému střetnutí, ale musí vycházet pouze od útočníka. Touto iniciativou je právě určováno, kdo je útočníkem a kdo obráncem.“ (Šámal a kol. 2012 s. 404).*

10

III. Podmínka jednání ve stavu nutné obrany

Podmínkou jednání ve stavu nutné obrany zákon o přestupcích stanovuje přiměřenost této obrany. O nutnou obranu tak nejde, byla-li tato obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Nejvyšší správní soud k tomu dodal: „*Přiměřenost nutné obrany znamená tedy především to, že obrana odpovídá povaze a nebezpečnosti útoku. Jde tu o poměr mezi intenzitou útoku a obrany. Nutná obrana musí být natolik intenzivní, aby útok odvrátila, může tedy být i silnější než útok, avšak nesmí být přehnaná. Vedle samotné intenzity útoku je zde ještě jedno hledisko důležité pro hodnocení přiměřenosti nutné obrany, a to poměr škody, která hrozí z útoku a která je nutnou obranou způsobena. Při jednání v nutné obraně lze útočníkovi způsobit i větší škodu, než z jeho útoku hrozila. Mezi škodou hrozící a způsobenou však nesmí být hrubý nepoměr.“ (NSS 4 As 22/2007). Byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, jednalo by se o vybočení z mezí nutné obrany. Zákon o přestupcích nestanovuje měřítko pro posouzení mezí nutné obrany, a je proto zapotřebí při jejím hodnocení vzít v úvahu všechny okolnosti případu a posoudit všechny rozhodné skutečnosti, zejména intenzitu útoku a obrany.*

11

Krajský soud k tomu uvedl: „*Jestliže nutná obrana ve vztahu ke způsobu útoku nesmí být zcela zjevně nepřiměřená, pak a contrario platí, že může být*

12

nepřiměřená nebo i zjevně nepřiměřená. Pojem ‚zcela zjevně‘ je tu nutno vykládat v subjektivním pojetí, tedy tak, že podmínky se posuzují podle toho, jak se jevíly zejména bránící se osobě, což dává soudu možnost, aby jednak posuzoval podmínky nutné obrany s určitou velkorysostí, jednak aby tyto podmínky zvažoval především z hlediska představ osoby, která se brání. Při zkoumání přiměřenosti nutné obrany je třeba vždy pečlivě uvážít všechny rozhodné okolnosti případu v celém jeho vývoji v konkrétním čase a na konkrétním místě, a to vždy se zřetelem k subjektivnímu stavu osoby, která odvracela útok, tj. podle toho, jak se čin útočníka jevil tomu, kdo jej odvracel.“ (KS v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích 52 A 61/2016). Stejně jako u krajní nouze je otázkou, jakým způsobem se bude posuzovat zmíněné subjektivní hledisko, pokud osobou jednající v krajní nouzi bude právnická nebo podnikající fyzická osoba.

- 13 Zákón o přestupcích nevymezuje ani pojem „způsob útoku“. K vymezení tohoto pojmu odborná literatura uvedla: „*Pojem způsob útoku je podstatně širší než ‚způsob provedení útoku‘, který by nevyjadřoval všechny okolnosti, které musí poškozený a následně i soud odpovědně a komplexně hodnotit. Ve ‚způsobu útoku‘ je vyjádřen nejen způsob provedení útoku, ale i osoba útočníka, jeho vlastnosti a úmysly (včetně např. využití odlehlého a tmavého zákoutí), jež se při útoku projevíly, použité zbraně, hrozící součinnosti dalších osob doprovázejících útočníka, jakož i další okolnosti, za nichž byl útok spáchán, za podmínky, že je lze zahrnout pod pojem způsob útoku a že byly známe i zcela zjevně poškozenému obránci.“* (Šámal a kol. 2012 s. 405).

Z judikatury:

NSS I As 1/2008: S ohledem na jednotu právního řádu nutno vykládat vztah mezi nutnou obranou a krajní nouzí v přestupkovém právu obdobně jako v právu trestním. Judikatura Nejvyššího soudu přitom vychází z toho, že podstatou nutné obrany je odvracení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákonem, a to činem, který by jinak byl trestným činem, namířeným proti útočníkovi. Jelikož obránce odvracející útok chrání týž zájem, které chrání sám trestní zákón, nejedná proti účelu trestního zákóna, ale naopak ve shodě s ním a vlastně nahrazuje zásah veřejných orgánů. Útok je jednání člověka, a to zpravidla konání nebo opomenutí, které je úmyslné, protiprávní a nebezpečné pro společnost. Naproti tomu při krajní nouzi se odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmům chráněným trestním zákonem, které nelze za daných okolností odvrátit jinak. Nebezpečím se rozumí stav hrozící poruchou, který může být různého původu (přirodní katastrofa, jednání člověka); nebezpečí musí přímo hrozit, tj. bezprostředně (citováno podle shrnutí této ustálené judikatury usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 66/2007 ze dne 28. 3. 2007). Předpokladem nutné obrany je tedy útok trestněprávně odpovědné osoby, resp. osoby právně způsobilé být odpovědnou za přestupky. Proti útoku osoby, která není odpovědnou ve smyslu zákóna o přestupcích za svá jednání, se lze bránit jen v rámci krajní nouze. Smyslem tohoto závěru je mj. též trvat na podmínce subsidiarity [tedy že nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak ve smyslu § 2 odst. 2 písm. b) PřesZ 1990] tam, kde je to s ohledem na povahu okolností žádoucí, jako je tomu právě v případech útoků dětí na zájmy chráněné zákonem o přestupcích nebo zájmy chráněné trestním zákonem. Nejvyšší správní soud má za to, že aplikace nutné obrany by byla např. vůči útokům dětí nepřiměřeně přísná a dávala osobám jednajícím v rámci podmínek vylučujících protiprávnost nepřiměřeně velký prostor.